

Rapacki, Adam

Przemówienie na otwarciu Sesji

Przegląd Historyczny 42, 3-5

1951

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

A D A M R A P A C K I
Minister Szkół Wyższych i Nauki

‡ Dzisiejsza sesja jest ważnym ogniwem w łańcuchu prac, które mają wydobyć na jaw z mroku burżuazyjnego świadomego przemilczania, oczyścić z burżuazyjnego celowego fałszu i przeinaczania, przywrócić pełny zasłużony blask postępowym tradycjom narodu polskiego, tradycjom narodowej postępowej myśli polskiej.

Dzisiejsza sesja jest ważnym ogniwem prac, których zadaniem jest zbadanie i naukowe opracowanie narodowej genealogii obecnego przełomowego okresu w życiu narodu polskiego, okresu jego odrodzenia, rozkwitu i przekształcania się w naród socjalistyczny. W historycznym łańcuchu walki o postęp, o wyzwolenie społeczne i narodowe okres Oświecenia polskiego otwiera czasy najbardziej dramatyczne, rozstrzygające dla samego bytu narodu, okres dwu wieków historii Polski najbardziej brzemiennej w walki społeczne i w rozstrzygnięcia w rozwoju narodowym.

Oświecenie nie jest oczywiście zjawiskiem tylko polskim. Ale byłoby błędem uważać polskie Oświecenie za odbicie zachodnio-europejskich prądów filozoficznych, byłoby błędem nie dostrzegać jego polskich cech, wynikających z polskich historycznych warunków bytu społecznego i narodowego. Tym bardziej, że niektóre z tych cech czynią ludzi Oświecenia polskiego i ich myśli szczególnie bliskimi nam i naszym czasom.

Niewątpliwie, rozmach rewolucyjny francuskiego Oświecenia, jego krytyka feudalizmu, jego materializm jest bardziej konsekwentny, jego dojrzałość filozoficzna większa. Jego przedstawiciele nie muszą szukać kompromisów z częścią szlachty, jak to czyni tylu myślicieli polskiego Oświecenia. Wystarczy im oparcie o własną klasę. Mogą sobie pozwolić na konsekwentne formułowanie jej ideologii owego okresu. Ale za to w polskim Oświeceniu wyraźniej czuje się krzywdę, ucisk i bunt mas chłopskich. Czuje się silniejsze echa porywów uciskanego,

wyzyskiwanego człowieka pracy. Stąd rzadka społeczna i humanistyczna głębokość myśli Kołłątaja, stąd pasja społeczna Staszica, stąd poczucie niedostatku radykalizmu we własnych projektach reform, tak wyraźne np. u Kołłątaja, który patrząc na siebie samego oczyma przyszłości, formułuje sam ocenę swojej działalności i swojej osoby jako „nie dość przy prawdzie obstającej“. Stąd wyczucie kierunku dalszego rozwoju społecznego u najwybitniejszych przedstawicieli polskiego Oświecenia.

Drugą cechą polskiego Oświecenia jest ściśle powiązanie sprawy postępu ze sprawą niezależności narodowej u większości jego przedstawicieli.

Obie te cechy zbliżają bardziej radykalnych przedstawicieli Oświecenia polskiego do ludu, do mas chłopskich, do ludu Warszawy.

Nic więc dziwnego, że wielcy przedstawiciele Oświecenia, bohaterowie walki o postęp i niezależność narodową, nie doczekali się nigdy wśród burżuazji polskiej uznania, jakie — przez pewien czas przynajmniej — przyznawała burżuazja francuska większości luminarzy francuskiego Oświecenia pomimo rewolucyjnego ładunku ich filozofii. Nic dziwnego, że żywe w obozie postępu polskiego w roku 1830 i 1863 tradycje postępowe Oświecenia były przez opinię burżuazyjną tłumione, wypaczane, fałszowane, spychane w zapomnienie, a nawet wręcz potępiane.

Przyszedł w Polsce czas, kiedy w myśli marksistowskiej znalazły konkretny kształt i rozwiązanie najlepsze dążenia i marzenia bojowników postępu wszystkich czasów, a klasa robotnicza realizuje je, tak przetworzone, w swej walce o socjalizm. Przyszedł czas, kiedy w nowych warunkach zwyciężyła, dała Polsce niepodległość i nieznaną nigdy siłę — idea nierozzerwalnego związku walki o postęp i wyzwolenie społeczne z walką o niezależność i przyszłość narodu. Przyszedł czas, kiedy patriotyzm mas pracujących i solidarność narodu polskiego z siłami pokoju i postępu, z patriotyzmem mas pracujących na całym świecie — stały się gwarantem niepodległości narodu, a zwycięska budowa podstaw socjalizmu zapewnia narodowi polskiemu nieograniczone możliwości rozwoju materialnego i kulturalnego.

Naród polski, zwierający dziś szeregi w rozstrzygającej walce o swą pokojową, wielką przyszłość, włącza na zawsze do swojej wielkiej, postępowej, żywej, walczącej tradycji tych wszystkich i to wszystko, co prowadziło do dzisiejszych i jutrzejszych jego zwycięstw: walkę międzynarodowego proletariatu i Rewolucję Październikową, i walkę polskiej klasy robotniczej; zwycięskie budownictwo socjalistyczne w Związku Radzieckim i budownictwo socjalistyczne w Polsce; Marksa, En-

gelsa, Lenina, Stalina i Waryńskiego, Kościuszkę, Staszica, Kollataja, Frycza-Modrzewskiego i Kopernika.

Przyszedeł czas odrodzenia wielkiej, postępowej tradycji narodowej.

Przyszedeł czas, żeby pokazać w całym blasku historię walki o postęp w Polsce, rolę wielkich patriotów i bojowników postępu.

Taki jest nasz — jako spadkobierców — wobec nich obowiązek i takie jest nasze — jako spadkobierców — do nich prawo.

(Przemówienie na otwarciu Sesji dn. 3 marca 1951).